

The logo is a blue speech bubble with a white outline. Inside the bubble, the text "EUROPEAN DISABILITY FORUM" is written in white, uppercase, sans-serif font. The bottom-left corner of the bubble is torn, revealing a red and white striped pattern.

EUROPEAN
DISABILITY
FORUM

Obsah

.....	1
O EDF	6
Úvod	6
1. časť – Čo je Európska únia?	8
Európska únia a jej inštitúcie.....	8
Kedy môže EÚ prijímať právne predpisy?	10
Ako sa prijímajú právne predpisy EÚ?	11
Druhy právnych predpisov	11
2. časť – Pred rokom 1997 a po ňom: obrat v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím v Európe.....	13
3. časť Rámec EÚ pre práva osôb so zdravotným postihnutím	14
Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím	14
Európska charta základných práv	14
Európske stratégie v oblasti zdravotného postihnutia	15
Európske štrukturálne a investičné fondy	16
Chronologické usporiadanie dôležitých udalostí	17
4. časť – Aké sú vaše práva v EÚ?	19
Práva cestujúcich	19
Právo na pomoc.....	19
Letecká doprava	20
Železničná doprava.....	21
Autokarová doprava.....	21
Lodná doprava (okrem výletných plavieb a výletných lodí)	22

Parkovací preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím	23
Zamestnanie a rovnaké zaobchádzanie	23
Prístup k dávkam sociálneho zabezpečenia	24
Vysokoškolské vzdelávanie a stáž v zahraničí	25
Prístup k spravodlivosti a vaše práva obete trestného činu	26
Vaše práva podozrivého alebo obvineného z trestného činu	28
Nakupovanie v zahraničí	30
Zmluvy	30
Stanovenie ceny	30
Vrátenie tovaru	31
Prístupnosť verejných a súkromných služieb	31
Digitálne informácie subjektov verejného sektora	31
Elektronická komunikácia	32
Audiovizuálne služby	33
Volebné práva	34
Preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím	34
5. časť Obrana vašich práv a dosiahnutie nápravy	36
Equinet	36
Vnútroštátne orgány zodpovedné za presadzovanie práv cestujúcich	37
Vaša Európa	37
Europe Direct	37
Európsky útvar pre občiansku činnosť: Vaša Európa – Poradenstvo	38
Európska komisia	38

Európsky ombudsman.....	39
Výbor OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím	39
Výbor pre petície – Európsky parlament	40
Súdny dvor Európskej únie	40
Agentúra Európskej únie pre základné práva	41
Rada Európy	41
Európske fórum zdravotného postihnutia a jeho členovia	42
6. časť – Pohľad do budúcnosti: zostávajúce výzvy a odporúčania	43
Pretrvávajúce výzvy	43
Odporúčania	46

Online verzia v anglickom jazyku je k dispozícii na stránke Európskeho fóra zdravotného postihnutia (EDF): **<http://www.edf-feph.org/know-your-rights>**

Autorka: An-Sofie Leenknecht, spoluautori: Marine Uldry, Laurène Petit a
Danielle Gallo
Editorka: Catherine Naughton Editorka ľahkočitateľného
formátu:: Lila Sylviti Grafika: Wendy Barratt

Podakovanie patrí členom výkonného výboru EDF, členom predsedníctva EDF a kolegom z EDF, ktorí poskytli sovej názory a spätnú väzbu.

35 Square de Meeûs
1000 Brussels - Belgium
tel +32 2 282 46 00
fax +32 2 282 46 09
info@edf-feph.org
www.edf-feph.org

Funded by
the European Union

O EDF

Európske fórum zdravotného postihnutia je nezávislá organizácia, ktorá chráni záujmy 80 miliónov Európanov so zdravotným postihnutím. Združujeme reprezentatívne organizácie ľudí so zdravotným postihnutím z celej Európy. Vedú nás ľudia so zdravotným postihnutím a ich rodiny. Sme silný a jednotný hlas ľudí so zdravotným postihnutím v Európe.

Úvod

V tejto brožúre vám predstavujeme práva osoby so zdravotným postihnutím v Európskej únii (EÚ). Brožúra vám pomôže porozumieť tomu, ako EÚ funguje (1. časť), pochopiť históriu a vývoj práv osôb so zdravotným postihnutím v EÚ (2. časť) a oboznámiť sa s právami, ktoré máte podľa práva EÚ (3. a 4. časť). Ak by prišlo k porušeniu vašich práv alebo ak by ste potrebovali viac informácií, uvádzame v tejto brožúre zoznam agentúr, na ktoré sa môžete obrátiť (5. časť). Na záver objasňujeme aj výzvy, ktorým osoby so zdravotným postihnutím aj naďalej čelia (6. časť).

Európske fórum zdravotného postihnutia (EDF) vzniklo v roku 1997 s cieľom zabezpečiť, aby osoby so zdravotným postihnutím mali svoj hlas pri rozhodovaní na európskej a medzinárodnej úrovni.

EDF v spolupráci so svojimi členskými organizáciami obhajuje práva osôb so zdravotným postihnutím z celej Európy. Presadzujeme začlenenie osôb so zdravotným postihnutím v Európe. EDF presadzuje, aby všetky osoby mali právo na rovnaké zaobchádzanie, mali v živote rovnaké príležitosti, mohli prijímať vlastné rozhodnutia, mohli sa zúčastňovať na spoločenskom živote a mohli si vybrať kde a s kým chcú žiť.

Táto brožúra je príspevkom k oslave 20. výročia EDF a predstavuje sa v nej pokrok, ktorý sa dosiahol v oblasti právnych predpisov a politík EÚ vo vzťahu k osobám so zdravotným postihnutím, a to porovnaním situácie pred rokom 1997, v ktorom bolo EDF založené, a po tomto roku.

1. časť – Čo je Európska únia?

Ako európsky občan alebo osoba žijúca v niektorej z krajín EÚ máte právo vedieť, ako vznikajú právne predpisy a politiky EÚ. Ale čo je to EÚ, aké rozhodnutia môže prijímať a ako ich prijíma?

Európska únia a jej inštitúcie

Európska únia je jedinečný hospodársky a politický zväzok 28 európskych krajín, ktoré nazývame členskými štátmi. Rozhodovanie na úrovni EÚ zahŕňa tieto inštitúcie:

- Európska rada
- Európska komisia
- Európsky parlament
- a Rada Európskej únie.

Európska rada je inštitúcia EÚ, ktorá vymedzuje všeobecné politické smerovanie a priority Európskej únie. Pozostáva z hláv štátov alebo predsedov vlád členských štátov, spolu s predsedom Európskej rady a predsedom Európskej komisie.

Európska komisia je výkonným orgánom EÚ. Navrhuje nové právne predpisy, riadi politiky EÚ, prideľuje finančné prostriedky EÚ a presadzuje všeobecné záujmy EÚ. Nazýva sa aj „strážkyňou zmlúv“, keďže monitoruje, či členské štáty EÚ správne uplatňujú právo EÚ. Politické vedenie zabezpečuje skupina 28 komisárov (po jednom z každej krajiny EÚ), na čele ktorej stojí predseda Komisie. Každodenný výkon činnosti Komisie zabezpečujú jej zamestnanci organizovaní v útvaroch, ktoré nazývame generálnymi riaditeľstvami (GR), pričom každé GR zodpovedá za konkrétnu oblasť politiky.

Európsky parlament a Rada Európskej únie zodpovedajú za prijímanie právnych predpisov a politických rozhodnutí na základe návrhov Európskej komisie.

Európsky parlament je zložený z politikov z jednotlivých členských štátov, ktorých nazývame poslanci Európskeho parlamentu (poslanci EP). Poslancov EP každých päť

rokov volia priamo voliči z EÚ. Poslanci Parlamentu môžu klásť Komisii otázky s cieľom ovplyvniť politické záležitosti. Činnosť Parlamentu pozostáva z dvoch hlavných fáz:

1. činnosť výborov: kde menšie skupiny poslancov EP diskutujú o konkrétnych otázkach a pripravujú právne predpisy a
2. plenárne zasadnutia: schôdze všetkých poslancov EP, na ktorých hlasujú o právnych predpisoch a schvaľujú politiky.

[Medziskupina Európskeho parlamentu pre osoby so zdravotným postihnutím](#)¹ je neformálne zoskupenie poslancov EP zo všetkých štátov a z väčšiny politických skupín, ktorí majú záujem presadzovať politiku v oblasti zdravotného postihnutia vo svojej činnosti v Európskom parlamente a na vnútroštátnej úrovni.

Rada Európskej únie koordinuje politiky členských štátov v konkrétnych oblastiach, ako sú zamestnanosť, vzdelávanie či hospodárske a finančné politiky. Skladá sa z ministrov vlád z každej krajiny EÚ podľa oblasti politiky, o ktorej sa diskutuje. Predsedníctvo Rady vykonávajú členské štáty EÚ spoločne, pričom medzi nimi rotuje po šiestich mesiacoch. Napríklad v prvej polovici roka 2018 viedlo predsedníctvo Bulharsko, po ktorom nasledujú Rakúsko od júla do decembra 2018, Rumunsko od januára do júna 2019 a Fínsko do júla do decembra 2019.

Informácie o tom, kedy predsedníctvo EÚ vykonáva vaša krajina, nájdete na [webovom sídle Rady](#)².

Existuje aj viacero výborov, ktoré poskytujú politické odporúčania na úrovni EÚ. Najdôležitejšie z nich, ktoré pracujú v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím, sú:

- Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV), ktorý reprezentuje zamestnávateľov, odborové zväzy a ďalšie skupiny, ako sú profesijné

¹ Webové sídlo: <http://edf-feph.org/disability-intergroup-european-parliament>

² <http://www.consilium.europa.eu/sk/council-eu/presidency-council-eu/>

a komunitné združenia, mládežnícke organizácie, ženské zoskupenia, organizácie osôb so zdravotným postihnutím, spotrebiteľia, environmentálni aktivisti a iné skupiny Európanov;

- Výbor regiónov (VR), ktorý zabezpečuje, aby bol vypočutý hlas miestnej a regionálnej samosprávy. Zložený je z primátorov a starostov, mestských a obecných poslancov a ďalších predstaviteľov miestnej samosprávy.

Konzultácie Komisie alebo Rady s EHSV alebo VR sú v niektorých prípadoch povinné a v niektorých dobrovoľné. EHSV však môže vydávať vyhlásenia k niektorým otázkam aj z vlastnej iniciatívy. Tieto vyhlásenia sa nazývajú stanoviská. Stanoviská EHSV sa potom zasielajú na zváženie Rade, Európskej komisii a Európskemu parlamentu.

Kedy môže EÚ prijímať právne predpisy?

Európska Únia je založená na zásadách právneho štátu. Každé opatrenie EÚ je založené na zmluvách, ktoré dobrovoľne a demokraticky schválili všetky členské štáty. V zmluvách sa stanovujú ciele Európskej únie, pravidlá inštitúcií EÚ, spôsob prijímania rozhodnutí a vzťah medzi EÚ a členskými štátmi. Európska únia je vymedzená dvoma zmluvami: Zmluvou o Európskej únii (ZEÚ) a Zmluvou o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ). Viac informácií nájdete na internete v archíve zmlúv EÚ³.

V zmluvách sa vysvetľuje, v ktorých oblastiach politiky môže EÚ prijímať právne predpisy a za ktoré oblasti politiky zostávajú zodpovedné členské štáty. V prípade obmedzeného počtu oblastí politiky má EÚ výlučnú právomoc prijímať právne predpisy (vnútorný trh, menová únia atď.). Vo väčšine oblastí politiky sa uplatňuje spoločná právomoc EÚ a členských štátov pri prijímaní právnych predpisov (sociálna politika, ochrana spotrebiteľov, doprava atď.). V tretej kategórii môže EÚ len podporovať

³ <https://eur-lex.europa.eu/collection/eu-law/treaties/treaties-force.html?locale=>

opatrenia a iniciatívy členských štátov prostredníctvom financovania, výskumu a výmeny osvedčených postupov (cestovný ruch, vzdelávanie, kultúra atď.).

Ako sa prijímajú právne predpisy EÚ?

Nové iniciatívy v oblasti práva a politík EÚ navrhuje Európska komisia. Európsky parlament a Rada tieto návrhy preskúmajú a môžu navrhnúť zmeny znenia, ktoré sa nazývajú pozmeňujúce návrhy. Po dosiahnutí dohody návrh prijme (schváli) Európsky parlament aj Rada Európskej únie. Členské štáty a Komisia potom vykonávajú prijaté rozhodnutia.

Druhy právnych predpisov

Na úrovni Európskej únie existujú rôzne druhy právnych predpisov a právnych opatrení. V niektorých prípadoch členské štáty musia konať (nariadenia a smernice), v iných prípadoch je to dobrovoľné (odporúčania, stanoviská a oznámenia).

Nariadenia sa automaticky stávajú vnútroštátnym právnym predpisom. V prípade smerníc je potrebné, aby ich členské štáty previedli, čiže „transponovali“ do svojho vnútroštátneho práva. Napríklad **nariadenie o právach zdravotne postihnutých osôb v leteckej doprave**⁴ sa musí vo všetkých krajinách Európskej únie uplatňovať rovnakým spôsobom, tak ako je napísané.

Smernica sa musí začleniť do vnútroštátneho právneho rámca, ale krajiny sa môžu rozhodnúť, ako chcú príslušný zákon vykonávať. **Napríklad smernica Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani**⁵ sa vykonávala odlišne vo všetkých členských štátoch.

⁴ Nariadenie (ES) č. 1107/2006 z 5. júla 2006 o právach zdravotne postihnutých osôb a osôb so zníženou pohyblivosťou v leteckej doprave <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=celex%3A32006R1107>

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0078&from=SK>

Oznámenia sú politické dokumenty, v ktorých sa vysvetľuje pozícia EÚ k niektorým otázkam. **V oznámení Európskej komisie o Európskej stratégii pre oblasť zdravotného postihnutia 2010 – 2020:obnovený záväzok vybudovať Európu bez bariér⁶** sa napríklad stanovuje dlhodobá pozícia a ciele EÚ v oblasti zdravotného postihnutia.

A napokon odporúčania a stanoviská sú politické dokumenty, ktoré nie sú pre krajiny EÚ záväzné, ale majú politickú váhu.

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0636:FIN:sk:PDF>

2. časť – Pred rokom 1997 a po ňom: obrat v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím v Európe

Európska komisia prijala v období rokov 1993 – 1996 prelomový európsky program opatrení v oblasti zdravotného postihnutia s názvom Helios II. Na rozdiel od jeho predchodcov, programov Helios 0 a Helios I, bol v tomto programe stanovený formálny postup konzultácií s osobami so zdravotným postihnutím a ich reprezentatívnymi organizáciami. Tento takzvaný „poradný orgán“ bol zložený z 12 vnútroštátnych výborov osôb so zdravotným postihnutím, po jednom z každého z vtedajších členských štátov. Vyberala ich Európska komisia. Tento orgán poskytoval podporu pri určovaní priorít programu a pri koordinácii programu.

Činnosť a fungovanie tohto orgánu však boli obmedzené. Organizácie osôb so zdravotným postihnutím v Európe si vtedy uvedomili význam vybudovania nezávislej organizácie. Dôsledkom bolo vytvorenie Európskeho fóra zdravotného postihnutia v roku 1997.

V roku 1997 bol zaznamenaný ďalší dôležitý zlom v európskej politike v oblasti zdravotného postihnutia. EÚ po prvýkrát súhlasila, že na zdravotné postihnutie by sa malo odkazovať v jej zmluvách. Keď bola prijatá Amsterdamská zmluva, EÚ dostala právomoc bojovať popri iných dôvodoch diskriminácie, akými sú pohlavie, rasový alebo etnický pôvod, náboženstvo alebo vierovyznanie, vek či sexuálna orientácia, aj proti diskriminácii na základe zdravotného postihnutia (článok 19 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ZFEÚ)).

3. časť Rámec EÚ pre práva osôb so zdravotným postihnutím

Pri tvorbe iniciatív EÚ v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím je dôležité zvážiť tieto celkové právne a politické rámce:

Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím

Dohovor Organizácie Spojených národov o právach osôb so zdravotným postihnutím (CRPD) je medzinárodná zmluva v oblasti ľudských práv, v ktorej sa výslovne uvádza, že všetky osoby so zdravotným postihnutím musia mať všetky ľudské práva a základné slobody. Objasňuje sa v ňom, že všetky osoby so zdravotným postihnutím majú právo zúčastňovať sa občianskom, politickom, hospodárskom, sociálnom a kultúrnom živote komunity, tak ako ktokoľvek iný. V dohovore sa hovorí, čo musia verejné a súkromné subjekty urobiť, aby zabezpečili a presadzovali úplné uplatňovanie týchto práv vo vzťahu k všetkým osobám so zdravotným postihnutím.

Organizácia Spojených národov dohovor prijala v roku 2006 a tento dohovor sa stal najrýchlejšie ratifikovanou zmluvou v oblasti ľudských práv na svete. Bol zároveň prvou medzinárodnou zmluvou v oblasti ľudských práv, ktorú neratifikovali len krajiny, ale aj regionálna organizácia – Európska únia.

Tento dôležitý právny rámec ratifikovali všetky členské štáty EÚ a Európska únia. Účasťou na tomto dohovore sa EÚ zaviazala vykonávať a presadzovať úplnú realizáciu všetkých ľudských práv v prípade všetkých osôb so zdravotným postihnutím, a to prijímaním nových politických nástrojov (právne predpisy, politiky a programy) a preskúmaním existujúcich politík s cieľom zabezpečiť, aby sa rešpektovali ľudské práva osôb so zdravotným postihnutím.

Európska charta základných práv

V Charte základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“) sa spájajú základné práva každého, kto žije v EÚ. V EÚ je charta právne záväzná. To znamená, že všetky

inštitúcie a orgány EÚ vrátane národných vlád musia pri tvorbe právnych predpisov a politík EÚ rešpektovať práv uvedených v charte. Na vnútroštátnej úrovni by tvorcovia politík mali chartu rešpektovať pri vykonávaní práva EÚ.

V charte sa uvádza, že „Únia uznáva a rešpektuje právo osôb so zdravotným postihnutím využívať opatrenia, ktoré sú určené na zabezpečenie ich nezávislosti, sociálnej integrácie a integrácie v zamestnaní a účasti na spoločenskom živote“ (článok 26). Zároveň sa zakazuje akákoľvek diskriminácia na základe zdravotného postihnutia (článok 21).

Európske stratégie v oblasti zdravotného postihnutia

Európska komisia prijala rôzne stratégie týkajúce sa politiky v oblasti zdravotného postihnutia vrátane zoznamu konkrétnych opatrení a časového harmonogramu na presadzovanie práv osôb so zdravotným postihnutím.

V roku 1996 bola prijatá európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia, ktorou sa stanovil základ pre budúce právne a politické iniciatívy v oblasti zdravotného postihnutia. Cieľom tejto prvej stratégie bolo určiť a odstrániť všetky prekážky z hľadiska rovnakých príležitostí a dosiahnuť plnú účasť osôb so zdravotným postihnutím na všetkých aspektoch života.

V roku 2003 bol v nadväznosti na stratégiu z roku 1996 prijatý európsky akčný plán pre oblasť zdravotného postihnutia.

Komisia na pomoc s vykonávaním CRPD prijala európsku stratégiu pre oblasť zdravotného postihnutia na roky 2010 – 2020, ktorá sa sústreďuje na odstránenie prekážok v ôsmich hlavných oblastiach: prístupnosť, účasť, rovnosť, zamestnanosť,

vzdelávanie a odborná príprava, sociálna ochrana, zdravie a vonkajšia činnosť. Viac informácií nájdete na **webovom sídle Európskej komisie**.⁷

Európske štrukturálne a investičné fondy

EÚ poskytuje finančné prostriedky na široké spektrum projektov a programov v takých oblastiach ako: regionálny rozvoj a rozvoj, zamestnanosť a sociálne začlenenie, poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, námorná a rybárska politika, výskum a inovácie a humanitárna pomoc.

Európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF) sú druhou najväčšou časťou rozpočtu EÚ. V prípade osôb so zdravotným postihnutím je cieľom týchto fondov na obdobie rokov 2014 – 2020 okrem iného zlepšiť prístupnosť, bojovať proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu a zvýšiť možnosti vzdelávania a zamestnanosti v EÚ.

V nariadení o spoločných pravidlách pre fondy EŠIF⁸ sa hovorí, že členské štáty EÚ nemôžu pri využívaní finančných prostriedkov EÚ diskriminovať osoby so zdravotným postihnutím a majú zabezpečiť prístupnosť. Pri príprave a vykonávaní fondov musia byť tieto dve podmienky (nediskriminácia a prístupnosť) splnené. S reprezentatívnymi organizáciami osôb so zdravotným postihnutím sa musí konzultovať, musia byť zapojené a musí sa im poskytovať podpora. Pri využívaní finančných prostriedkov z osobitných fondov EÚ, ako sú Európsky sociálny fond, Európsky fond regionálneho rozvoja atď., sa okrem toho musia dodržiavať ďalšie pravidlá. Týmto pravidlami sa presadzujú práva osôb so zdravotným postihnutím a zahŕňajú zákaz využívania týchto finančných prostriedkov na financovanie inštitucionálnej starostlivosti.

⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1137&langId=sk>.

⁸ Nariadenie (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32013R1303>

Chronologické usporiadanie dôležitých udalostí

- 1997: Vzniká Európske fórum zdravotného postihnutia.
- 1997: V zmluvách EÚ sa uvádza odkaz na práva osôb so zdravotným postihnutím.
- 2000: Prijatie smernice EÚ o rovnakom zaobchádzaní v zamestnaní, ktorou sa chránia osoby so zdravotným postihnutím pred diskrimináciou v zamestnaní a povolani
- 2003: Oslavuje sa prvý Európsky rok osôb so zdravotným postihnutím a prijíma sa prvý európsky akčný plán pre oblasť zdravotného postihnutia na obdobie rokov 2003 – 2010.
- 2006: Prijatie nariadenia EÚ o právach osôb so zdravotným postihnutím a osôb so zníženou pohyblivosťou v leteckej doprave.
- 2007: EÚ podpisuje Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.
- 2007: Prijatie nariadenia EÚ o právach a povinnostiach cestujúcich v železničnej preprave s odkazom na práva osôb so zdravotným postihnutím a osôb so zníženou pohyblivosťou.
- 2010: Prijíma sa Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia 2010 – 2020.
- 2010: Prijatie nariadenia EÚ o právach cestujúcich v námornej a vnútrozemskej vodnej doprave s odkazom na práva osôb so zdravotným postihnutím a osôb so zníženou pohyblivosťou.
- 2011: Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím nadobúda účinnosť na úrovni EÚ.
- 2011: Prijatie nariadenia EÚ o právach cestujúcich v autobusovej a autokarovej doprave s odkazom na práva osôb so zdravotným postihnutím a osôb so zníženou pohyblivosťou.
- 2012: Prijatie smernice, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov.
- 2013: V programe Erasmus+ sa študentom so zdravotným postihnutím poskytuje dodatočná finančná podpora na pokrytie výdavkov súvisiacich so zdravotným postihnutím počas štúdia alebo odbornej prípravy v inej krajine EÚ.

2014: Prijatie nevyhnutných podmienok týkajúcich sa deinštitucionalizácie, prístupnosti a nediskriminácie v nariadení o európskych štrukturálnych a investičných fondoch.

2016: Prijatie smernice o prístupnosti webových sídel a mobilných aplikácií subjektov verejného sektora.

2018: Všetky krajiny EÚ sú súčasťou Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím.

4. časť – Aké sú vaše práva v EÚ?

Zmluvami EÚ sa všetkým občanom EÚ – to znamená osobám so štátnou príslušnosťou členského štátu Európskej únie –, zaručujú základné práva:

- **voľný pohyb osôb:** všetci občania členského štátu EÚ majú právo cestovať, pracovať, študovať a žiť v inom členskom štáte
- **voľný pohyb tovaru:** tovar vyrobený v jednom členskom štáte EÚ sa za určitých podmienok môže predávať v inom členskom štáte
- **voľný pohyb služieb:** všetci občania majú právo poskytovať a prijímať služby v inom členskom štáte
- **voľný pohyb kapitálu:** pohyb kapitálu a platby medzi členskými štátmi sa nemôžu obmedzovať. Pre občanov EÚ to napríklad znamená možnosť otvoriť si bankový účet v zahraničí alebo kupovať nehnuteľnosti, ako sú pôda, domy alebo budovy, v inom členskom štáte.

Od roku 1997 sa dosiahol značný pokrok v uľahčovaní voľného pohybu osôb so zdravotným postihnutím. V tejto časti sa dočítate o hlavných prínosoch a výhodách, ktoré dnes v EÚ prináležia osobám so zdravotným postihnutím.

Okrem slobôd, ktoré sa uplatňujú na všetkých občanov EÚ, sa právnymi predpismi EÚ poskytujú aj práva v prospech osôb, ktoré žijú alebo cestujú v krajinách EÚ, ale nie sú občanmi EÚ.

Práva cestujúcich

Ak cestujete lietadlom, vlakom, loďou alebo autokarom (diaľkovým autobusom), máte tieto práva:

Právo na pomoc

Osoby so zdravotným postihnutím alebo so zníženou pohyblivosťou majú vo všetkých uvedených druhoch dopravy právo na bezplatnú pomoc. Toto právo máte aj vtedy, keď vaše zdravotné postihnutie nie je pre iných ľudí okamžite zjavné. Rezervácia

pomoci vopred *nie je povinná*, odporúča sa však upovedomiť o tom 48 hodín vopred v prípade leteckej, železničnej a lodnej dopravy a 36 hodín vopred v prípade autokarovej dopravy s cieľom zabezpečiť, aby bola pomoc pripravená a aby ste sa vyhli dlhému čakaniu.

Ak si pomoc nerezervujete vopred, dopravca (napríklad železničná spoločnosť) musí na pomoc vynaložiť „primerané úsilie“. Dopravca zároveň nemôže odmietnuť rezerváciu alebo nástup z dôvodu zdravotného postihnutia, iba ak by to bolo z „bezpečnostných dôvodov“, alebo ak je nosnosť vozidla príliš nízka na to, aby sa doň mohlo namontovať vybavenie na zabezpečenie pohyblivosti. Dopravca zároveň nemôže požadovať preukázanie zdravotného postihnutia.

Ak cestujete autokarom alebo loďou a dopravca od vás požaduje, aby ste z „bezpečnostných dôvodov“ cestovali so sprievodom, lebo inak by vám cestu neumožnil, máte nárok cestovať so sprevádzajúcou osobou podľa vlastného výberu, ktorej cestovné je bezplatné. To znamená, že táto osoba, ktorú si sami vyberiete, nebude musieť platiť za to, aby vás mohla sprevádzať.

Letecká doprava

Ak vám odmietnu nástup do lietadla, ak má váš let meškanie viac ako tri hodiny, ak bol váš let zrušený alebo ak rezervácie prekračujú kapacitu letu, môžete si vybrať medzi prepravou do cieľového miesta inými prostriedkami (napríklad iným letovým spojením) alebo náhradou cestovného, pokiaľ príčina meškania alebo zrušenia nebola mimo kontroly leteckého dopravcu.

Ak vám odmietnu nástup do lietadla, váš let je zrušený alebo ak priletíte do cieľového miesta s viac ako trojhodinovým meškaním, môžete mať nárok na odškodnenie vo výške od 250 EUR do 600 EUR – za určitých podmienok a v závislosti od letovej vzdialenosti.

Viac informácií nájdete **na webovom sídle pre práva cestujúcich v leteckej doprave v EÚ⁹** a v sekcii leteckej dopravy **na webovom sídle pre práva cestujúcich so zníženou pohyblivosťou v EÚ¹⁰**.

Železničná doprava

Ak váš vlak mešká viac ako 1 hodinu, môžete si vybrať medzi náhradou cestovného, pokračovaním v ceste tým istým vlakom alebo alternatívnou dopravou do cieľa svojej cesty. Ak sa rozhodnete zostať vo vlaku, máte nárok na odškodnenie – vo výške 25 % alebo 50 % ceny cestovného lístka v závislosti od dĺžky meškania –, pokiaľ príčina meškania nebola mimo kontroly železničného dopravcu.

Ďalšie informácie nájdete **na webovom sídle pre práva cestujúcich v železničnej doprave v EÚ¹¹** a v sekcii železničnej dopravy **na webovom sídle pre práva cestujúcich so zníženou pohyblivosťou v EÚ¹²**.

Autokarová doprava

Ak je diaľkový spoj (viac ako 250 km), na ktorý máte rezerváciu, zrušený alebo ak sa jeho odchod omešká o viac ako dve hodiny, máte nárok na náhradu cestovného lístka alebo na prepravu do cieľa cesty pri najbližšej možnej príležitosti bez navýšenia nákladov. Ak vám táto možnosť nebude v tom čase ponúknutá, môžete neskôr podať sťažnosť a žiadať náhradu cestovného lístka a odškodnenie vo výške 50 % ceny cestovného lístka.

Viac informácií nájdete **na webovom sídle pre práva cestujúcich v autobusovej a autokarovej doprave v EÚ¹³** a v sekcii autobusovej dopravy **na webovom sídle pre práva cestujúcich so zníženou pohyblivosťou v EÚ¹⁴**.

⁹ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/rail/index_sk.htm

¹⁰ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/reduced-mobility/index_sk.htm

¹¹ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/rail/index_sk.htm

¹² https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/reduced-mobility/index_sk.htm

¹³ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/bus-and-coach/index_sk.htm

Lodná doprava (okrem výletných plavieb a výletných lodí)

Ak je spoj zrušený alebo ak sa odchod omešká o viac ako 90 minút, máte nárok buď na náhradu cestovného lístka a v prípade potreby na bezplatnú cestu späť do pôvodného miesta odchodu, alebo na prepravu do cieľa cesty pri najbližšej možnej príležitosti, a to bez navýšenia nákladov. Ak sa váš príchod do cieľa cesty oneskorí o viac ako 1 hodinu, máte nárok na odškodnenie (25 % – 50 %).

Viac informácií nájdete **na webovom sídle pre práva cestujúcich v lodnej doprave v EÚ¹⁵** a v sekcii lodnej dopravy **na webovom sídle pre práva cestujúcich so zníženou pohyblivosťou v EÚ¹⁶**.

V prípade všetkých štyroch spôsobov dopravy môžete mať zároveň nárok na občerstvenie, jedlo, komunikáciu (ako sú bezplatné telefonáty) a prenocovanie, a to v závislosti od cestovnej vzdialenosti a dĺžky meškania.

Viac informácií nájdete na webovom sídle **Vaša Európa – Práva cestujúcich¹⁷**.

Na podporu nárokov cestujúcich v súvislosti s ich právami boli zriadené vnútroštátne orgány zodpovedné za presadzovanie. Cestujúci sa môžu na vnútroštátne orgány zodpovedné za presadzovanie obrátiť, ak majú problémy pri ceste lietadlom, vlakom, autokarom alebo loďou, alebo aj dopravcovia nereagujú na sťažnosť, ktorú cestujúci podal. Podrobnejšie informácie nájdete v 5. časti tejto brožúry.

¹⁴ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/reduced-mobility/index_sk.htm

¹⁵ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/ship/index_sk.htm

¹⁶ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/reduced-mobility/index_sk.htm

¹⁷ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/passenger-rights/index_sk.htm

Parkovací preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím

Ak máte zdravotné postihnutie, ktorého dôsledkom je znížená pohyblivosť, môžete mať nárok na parkovací preukaz pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorý by sa mal uznávať vo všetkých krajinách EÚ.

Tento parkovací preukaz EÚ vám poskytne prístup k viacerým právam v oblasti parkovania a parkovacím zariadeniam v závislosti od krajiny, ktorú navštívite.

Parkovací preukaz vám vydá **príslušný orgán krajiny, v ktorej žijete**¹⁸. Preukaz je potrebné umiestniť na viditeľnom mieste v prednej časti vozidla.

Ak preukaz používate v inej krajine EÚ, môžete pri ňom umiestniť aj oznámenie o bezplatnom stáťí, pričom vystavíte stranu oznámenia s jazykom, ktorým sa hovorí v navštívenej krajine.

Zamestnanie a rovnaké zaobchádzanie

Osoby so zdravotným postihnutím sú chránené pred diskrimináciou pri práci alebo v rámci odbornej prípravy súvisiacej so zamestnaním, najmä pokiaľ ide o mzdu a pracovné podmienky a členstvo v organizáciách zamestnancov alebo zamestnávateľov. Právnymi predpismi EÚ sú osoby chránené aj na základe pohlavia, rasy, veku, sexuálnej orientácie a náboženstva. Zamestnávateľ je povinný zabezpečiť primerané úpravy. To znamená, že zamestnávateľ musí prijať opatrenia na prispôsobenie pracoviska zamestnancovi so zdravotným postihnutím, akými sú odstránenie prekážok namontovaním rámp, uľahčenie prístupu zamestnancov so zrakovým postihnutím k informačným technológiám alebo zmena pracovného času s cieľom prispôsobiť sa potrebám pracovníkov so zdravotným postihnutím. Nezabezpečenie primeraných úprav predstavuje diskrimináciu.

¹⁸ https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/parking-card-disabilities-people/index_sk.htm

Ďalšie informácie získate po prečítaní **smernice Rady 2000/78/ES z 27. novembra 2000, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani**¹⁹.

Ak ste boli diskriminovaní v prístupe k zamestnaniu, v 6. časti tejto príručky nájdete informácie o tom, kto vám môže pomôcť.

Ako štátny príslušník EÚ – osoba, ktorá má pas niektorej krajiny EÚ –, máte právo pracovať v inej krajine EÚ bez pracovného povolenia. V súvislosti s prístupom k práci, pomocou zo strany služieb zamestnanosti a finančnou podporou, pokiaľ ide o pomoc pri hľadaní práce, máte rovnaké práva ako štátni príslušníci hostiteľskej krajiny. Viac informácií nájdete na webovom sídle Európskej komisie **Práca v inej krajine EÚ**.²⁰

Informácie o voľných pracovných miestach v iných krajinách EÚ môžete nájsť na **európskom portáli pre zamestnanosť EURES**²¹.

Prístup k dávkam sociálneho zabezpečenia

Pri sťahovaní v rámci EÚ platíte príspevky sociálneho zabezpečenia súčasne len v jednej krajine. Vo všeobecnosti budete aj dávky sociálneho zabezpečenia dostávať výlučne z tejto krajiny.

EÚ má pravidlá pre koordináciu sociálneho zabezpečenia. To neznamená, že existuje jednotný európsky systém sociálneho zabezpečenia. Znamená to, že krajina vám môže vyplácať dávky sociálneho zabezpečenia, aj keď tam nežijete. Všetky krajiny sa môžu voľne rozhodnúť, kto má byť podľa ich právnych predpisov poistený, aké dávky sa poskytujú a za akých podmienok.

¹⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32000L0078&from=SK>

²⁰ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=25&langId=sk>

²¹ <https://ec.europa.eu/eures/public/sk/homepage>

Keď žijete, študujete alebo pracujete v inej krajine EÚ, uplatňujú sa tieto štyri zásady:

- V oblasti sociálneho zabezpečenia sa na vás vzťahujú právne predpisy len jednej krajiny súčasne – príspevky platíte len v jednej krajine.
- Máte rovnaké práva a povinnosti ako štátni príslušníci krajiny, v ktorej ste poistení (v ktorej platíte príspevky).
- Ak požiadate o dávku, v prípade potreby sa prihliada na predchádzajúce obdobia vášho poistenia, zamestnania alebo pobytu v iných krajinách.
- Ak máte nárok na peňažnú dávku z jednej krajiny, vo všeobecnosti ju môžete dostávať, aj keď žijete v inej krajine.

Viac informácií nájdete **na webovej stránke Komisie o koordinácii sociálneho zabezpečenia²²** a v nariadení č. 883/2004 o uplatňovaní systémov sociálneho zabezpečenia na zamestnancov, samostatne zárobkovo činné osoby a ich rodiny, ktorí sa pohybujú v rámci Spoločenstva²³.

Vysokoškolské vzdelávanie a stáž v zahraničí

Ako štátny príslušník EÚ máte možnosť študovať na ktorejkoľvek vysokej škole v EÚ za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tejto krajiny. Prístup k odbornej príprave alebo k vzdelávaniu v inej krajine EÚ vám nesmie byť odmietnutý na základe vašej štátnej príslušnosti.

Keď chodíte na vysokú školu v inej krajine EÚ máte právo platiť rovnaké školné ako štátni príslušníci tejto krajiny. Ďalším možný zdrojom na financovanie výdavkov vášho štúdia v zahraničí je program EÚ Erasmus+.

²² <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=849&langId=sk>

²³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:02004R0883-20170411&qid=1544796556459>

Prostredníctvom programu Erasmus+ sa presadzuje a podporuje štúdium, odborná príprava a dobrovoľníctvo v inej krajine EÚ. Ako účastník so zdravotným postihnutím môžete požiadať o dodatočný grant na pokrytie výdavkov súvisiacich so zdravotným postihnutím, akými sú lekárske ošetrovanie, pomoc pri cestovaní, sprevádzajúca osoba pre študentov a zamestnancov so zdravotným postihnutím a prispôbené ubytovanie. Mali by ste mať aj výhodu podporných služieb, ktoré inštitúcia, ktorá vás prijme, ponúka svojim miestnym študentom a zamestnancom.

Viac informácií získate **na webovej stránke Európskej komisie o programe Erasmus+²⁴** a **v nariadení (EÚ) č. 1288/2013 z 11. decembra 2013, ktorým sa zriaďuje „Erasmus+“: program Únie pre vzdelávanie, odbornú prípravu, mládež a šport²⁵.**

Európsky zbor solidarity je iniciatíva EÚ, ktorou sa vytvárajú príležitosti pre mladých ľudí vo veku od 17 do 30 rokov na vykonávanie dobrovoľníckej činnosti alebo pre prácu na projektoch v ich vlastnej krajine alebo v zahraničí v trvaní až jedného roka.

Viac informácií nájdete na webovom sídle **Európskeho zboru solidarity²⁶** a na webovej stránke **Záruky EÚ pre mladých ľudí²⁷.**

Prístup k spravodlivosti a vaše práva obete trestného činu

Obete trestného činu a iných deliktov v EÚ môžu dostať ochranu, podporu a prístup k spravodlivosti podľa právnych predpisov EÚ a majú právo:

- rozumieť a byť pochopený: všetka komunikácia s obeťami sa musí viesť jednoduchým prístupným jazykom. Forma komunikácie musí byť prispôbená

²⁴ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/opportunities/individuals/physical-mental-conditions_sk

²⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:02004R0883-20170411&qid=1544796556459>

²⁶ https://europa.eu/youth/solidarity_sk

²⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1079&langId=sk>

osobitným potrebám každej obete (štátna príslušnosť, akékoľvek zdravotné postihnutie, vek, jazyk);

- na informácie: vnútroštátne orgány poskytujú obetiam isté spektrum informácií o ich právach, ich veci a službách a pomoci, ktoré sú im k dispozícii.
- Informácie sa musia poskytovať od prvého kontaktu s príslušným orgánom a bez meškania;
- na podporu: bezplatný prístup k podporným službám, ktorý môže byť aj dôverný. Podpora musí zahŕňať služby všeobecnej podpory aj služby špecializovanej podpory, ako sú útulky, podpora v prípade traumy a poradenstvo, osobitne prispôsobené rôznym druhom obetí;
- na účasť v trestnom konaní:
 - právo byť informovaný, ak údajný páchateľ nebude stíhaný, a právo na odvolanie, ak s rozhodnutím nesúhlasia;
 - právo na odškodnenie. Ak sa vo vnútroštátnom systéme využíva restoratívna justícia, v súčasnosti existujú záruky na zabezpečenie bezpečnej účasti obetí v takomto konaní;
- na ochranu a na individuálne posúdenie: obete musia byť chránené pred páchateľom, aj pred rizikom ďalšej ujmy zo strany samotného systému trestnej justície. Ochrana musí byť založená na individuálnom posúdení.

Ďalšie informácie získate na webovom stránke **Komisie o právach obetí**²⁸ a v smernici **2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov**²⁹.

²⁸ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/victims-rights_en

²⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32012L0029&from=SK>

Vaše práva podozrivého alebo obvineného z trestného činu

Osoby, ktoré sú podozrivé alebo obvinené z trestného činu, takisto majú práva, ktoré sa musia rešpektovať vo všetkých krajinách EÚ:

- právo na informácie,
- právo na tlmočenie a preklad,
- právo na advokáta,
- právo na prezumpciu nevinu a na zastúpenie v súdnom konaní,
- a právo na právnu pomoc.

Existujú aj **osobitné záruky pre podozrivé deti a deti obvinené v trestnom konaní**.³⁰ Napríklad deti, ktoré sú podozrivé alebo obvinené v trestných veciach, majú právo na individuálne posúdenie, ktorým sa určia ich osobitné potreby z hľadiska ochrany.

Ďalšie informácie získate **na webovej stránke Komisie o právach podozrivých a obvinených**.³¹

Poskytovanie zdravotnej starostlivosti v zahraničí

Ako pacient v EÚ môžete vyhľadať lekárske ošetrovanie v inej krajine EÚ a môžete mať nárok na to, aby náklady na vašu liečbu uhradila vaša domovská krajina. Vzťahuje sa to na náklady na zdravotnú starostlivosť, lekársky predpis a dodanie liekov a na zdravotnícke pomôcky. Úhrada bude až do výšky nákladov na takúto liečbu vo vašej krajine. V krajinách EÚ, kde je starostlivosť bezplatná, musia byť pacienti o svojej úhrade informovaní.

Máte tieto práva:

- ak máte nárok na liečbu vo svojej domovskej krajine, potom máte v prípade poskytnutia liečby v inej krajine právo na jej úhradu;

³⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1503680152962&uri=CELEX:32016L0800>

³¹ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/criminal-justice/rights-suspects-and-%20accused_sk

- výška úhrady bude závisieť od nákladov na túto liečbu vo vašej domovskej krajine. Ak je liečba v zahraničí lacnejšia, úhrada bude zodpovedať skutočnej cene liečby;
- môžete si vybrať verejného alebo súkromného poskytovateľa zdravotnej starostlivosti;
- v prípade niektorých druhov liečby (určité hospitalizácie alebo vysoko špecializované služby) sa môže pred poskytnutím liečby v zahraničí vyžadovať schválenie zo strany vášho systému zdravotnej starostlivosti;
- máte právo na to, aby vás krajina informovala o sadzbách úhrad;
- schválenie sa musí poskytnúť v prípade, ak doma čelíte lekárskej neodôvodniteľným čakacím lehotám na liečbu. V takomto prípade môžete mať dokonca nárok na vyššiu úroveň pokrytia vašich nákladov na zdravotnú starostlivosť.

V niektorých prípadoch musíte požiadať o predchádzajúce schválenie:

- zdravotná starostlivosť, ktorá zahŕňa prenocovanie v nemocnici
- vysoko špecializovaná a nákladná zdravotná starostlivosť
- závažné alebo špecifické veci týkajúce sa kvality alebo bezpečnosti poskytovateľa starostlivosti, ktoré vzniesol samotný poskytovateľ.

Vnútroštátny orgán zdravotnej starostlivosti zodpovedný za úhrady môžete požiadať o povolenie vopred. Od členských štátov sa vyžaduje, aby zverejnili, na aké druhy liečby sa takéto schválenie vzťahuje.

Ďalšie informácie získate, ak sa obrátite na svoje národné kontaktné miesto, navštívite **webovú stránku Európskej komisie o cezhraničnej starostlivosti**³², preštudujete si

³² https://ec.europa.eu/health/cross_border_care/policy_sk

príručku o právach pacientov³³ a oboznámite sa so smernicou 2011/24/EÚ o uplatňovaní práv pacientov pri cezhraničnej zdravotnej starostlivosti³⁴.

Nakupovanie v zahraničí

Pri nakupovaní v inej krajine EÚ ste chránení podľa práva EÚ. Táto ochrana zahŕňa viacero fáz nákupu.

Zmluvy

Pri kúpe výrobku alebo služby v EÚ vám obchodník musí vždy poskytnúť jasné, správne a zrozumiteľné informácie o výrobku alebo službe pred tým, ako ich kúpite. Zmluvy musia byť napísané jednoduchým a zrozumiteľným jazykom a nemôžu obsahovať neprijateľné zmluvné podmienky.

Viac informácií nájdete **na webovej stránke EÚ o zmluvných informáciách³⁵.**

Stanovenie ceny

Ako štátnemu príslušníkovi EÚ vám nemôže byť pri nákupe tovaru alebo služby účtovaná vyššia cena len z dôvodu vašej štátnej príslušnosti alebo krajiny pobytu. Niektoré cenové rozdiely môžu byť odôvodnené, ak sú založené na objektívnych kritériách a nie na štátnej príslušnosti. Pri kúpe tovaru alebo služieb v EÚ musíte byť jasne informovaní o celkovej cene vrátane všetkých daní a dodatočných poplatkov. Obchodníci v EÚ vám nemôžu účtovať prirážku za použitie kreditnej alebo debetnej karty.

Pravidlá EÚ pre stanovenie cien sa uplatňujú aj pri kúpe cestovných lístkov, napríklad leteniek alebo lístkov na vlak, či už elektronicky, alebo osobne. To znamená, že v kúpe lístka musia byť zahrnuté všetky dane a poplatky, ktoré musia byť uvedené

³³ https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/cross_border_care/docs/cbhc_leaflet_sk.pdf

³⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0024>

³⁵ https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/shopping/contract-information/index_sk.htm

v celkovej cene od začiatku procesu rezervácie. Uľahčuje vám to porovnanie cien s inými prevádzkovateľmi dopravy. Akékoľvek nepovinné doplnky (napríklad cestovné poistenie) musia byť jasne uvedené ako nepovinné a musia sa odporúčať len na základe vlastného výberu.

Viac informácií nájdete na **webovej stránke EÚ o tvorbe cien**³⁶

Vrátenie tovaru

Podľa pravidiel EÚ musí obchodník tovar opraviť, nahradiť, znížiť jeho cenu alebo vám vrátiť peniaze, ak sa ukáže, že tovar, ktorý ste kúpili, je chybný alebo nevyzerá či nefunguje tak, ako sa inzerovalo. Ak ste kúpili tovar alebo službu cez internet alebo mimo obchodu (telefonicky, poštou, od podomového obchodníka), máte takisto právo svoju objednávku zrušiť a vrátiť do 14 dní bez udania dôvodu.

Viac informácií nájdete **na webovej stránke EÚ o vrátení tovaru**³⁷.

Môžete si preštudovať aj **smernicu 2011/83/EÚ z 25. októbra 2011 o právach spotrebiteľov**³⁸.

Prístupnosť verejných a súkromných služieb

Digitálne informácie subjektov verejného sektora

Podľa práva EÚ majú členské štáty EÚ povinnosť zabezpečiť prístupnosť všetkých webových sídel a mobilných aplikácií subjektov verejného sektora, ako sú webové sídla alebo mobilné aplikácie vášho mestského úradu či ministerstva spravodlivosti. Právnymi predpismi sa umožňuje lepší prístup k webovým sídlam a mobilným aplikáciám verejných služieb – s viacerými výnimkami (napr. vysielatelia, živé

³⁶ https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/shopping/pricing-payments/index_sk.htm

³⁷ https://europa.eu/youreurope/citizens/consumers/shopping/guarantees-returns/index_sk.htm

³⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32011L0083&qid=1403274218893>

vysielanie). Zároveň sa vyžaduje, aby webové sídla a mobilné aplikácie verejného sektora zahŕňali mechanizmus spätnej väzby, aby používatelia mohli požiadať o prístupnú alternatívu, keď určitý obsah nie je prístupný. Tento mechanizmus spätnej väzby môže mať podobu formulára, e-mailovej adresy atď. Subjekty verejného sektora musia zverejniť dokument (webovú stránku alebo iný formát) s informáciami o prístupnosti webového sídla alebo mobilnej aplikácie. Všetky webové sídla musia byť prístupné do 23. septembra 2020. Všetky mobilné aplikácie musia byť prístupné do 23. júna 2021.

Zároveň by mal existovať vnútroštátny subjekt verejného sektora zodpovedný za prístupnosť na internete alebo cez mobil, na ktorý sa používatelia môžu obrátiť, ak vlastníci webového sídla alebo aplikácie nereagujú na ich spätnú väzbu. Členské štáty zároveň musia monitorovať prístupnosť webových sídel a mobilných aplikácií verejného sektora v členských štátoch a podávať správy o prístupnosti. Tieto správy musia byť verejné.

Ďalšie informácie získate **v smernici 2016/2102 z 26. októbra 2016 o prístupnosti webových sídel a mobilných aplikácií subjektov verejného sektora**³⁹.

Podrobnejšie informácie o tom, ako sa má tento právny predpis previesť do vnútroštátnych právnych predpisov a do praxe získate **v príručke EDF pre transpozíciu smernice o prístupnosti internetu**⁴⁰.

Elektronická komunikácia

Pravidlami EÚ v oblasti elektronickej komunikácie sa zabezpečuje, aby mali osoby so zdravotným postihnutím rovnaký prístup k telefonovaniu a rovnaký výber možností (pevná linka, mobilné telefóny atď.). Poskytovatelia musia osobám so zdravotným

³⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/sk/TXT/?uri=CELEX%3A32016L2102>

⁴⁰ http://www.edf-feph.org/sites/default/files/final_edf_web_and_apps_directive_toolkit_may_2017_0.pdf

postihnutím poskytovať príslušné asistenčné technológie a služby, ako sú tlmočnicke služby a prenosové služby, aby každý mohol komunikovať rovnako.

Z akéhokoľvek druhu telefónu a z akéhokoľvek miesta v Európe môžete volať aj na európske číslo tiesňového volania 112. Tým by sa malo takisto zaručiť, že osoby so zdravotným postihnutím budú mať k pohotovostným službám rovnaký prístup ako iné osoby.

Ďalšie informácie získate **na webovej stránke EU s pravidlami týkajúcimi sa čísla 112**⁴¹.

Audiovizuálne služby

Právnymi predpismi EÚ sa zabezpečuje, aby poskytovatelia audiovizuálnych mediálnych služieb, to znamená verejnoprávne alebo komerčné televízne kanály a služby videa na požiadanie (ako je Netflix), postupne svoje služby čoraz viac sprístupňovali osobám so zdravotným postihnutím. Znamená to, že v audiovizuálnom obsahu, ktorý sa vysiela v Európe, musí byť viac titulkov pre nepočujúcich a nedoslýchavých, hlasového komentovania, tlmočenia do znakovkej reči a zvukových titulkov.

Viac informácií získate na webovej stránke Komisie o audiovizuálnych mediálnych službách⁴² a v **smernici 2010/13/EÚ z 10. marca 2010 o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správnym opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb (smernica o audiovizuálnych mediálnych službách)**⁴³.

⁴¹ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/eu-rules-112>

⁴² <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/policies/audiovisual-media-services>

⁴³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:32010L0013&from=SK>

Smernica je v súčasnosti predmetom preskúmania. Po jej prijatí v Európskom parlamente a Rade budú mať členské štáty 21 mesiacov na jej prijatie do vnútroštátnych právnych predpisov. Vykonávanie ustanovení o prístupnosti bude závisieť od jednotlivých členských štátov.

Volebné práva

Všetci občania EÚ majú právo voliť a kandidovať vo voľbách do Európskeho parlamentu vo svojej krajine pôvodu, alebo ak žijú v inej krajine EÚ, môžu sa rozhodnúť voliť a kandidovať za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tejto krajiny.

Občania EÚ, ktorí žijú v inej krajine EÚ, majú takisto právo voliť a kandidovať v miestnych alebo obecných voľbách v krajine, v ktorej žijú, opäť za rovnakých podmienok ako štátni príslušníci tejto krajiny.

Ďalšie informácie získate **na webovej stránke Komisie o volebných právach**⁴⁴.

Preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím

Preukaz EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím (predtým známy ako európsky preukaz mobility) je pilotným projektom Európskej komisie. Zavedený bol v roku 2013 a v súčasnosti funguje v ôsmich krajinách EÚ: v Belgicku, na Cypre, v Estónsku, vo Fínsku, v Taliansku, na Malte, v Rumunsku a v Slovinsku.

Cieľom tohto preukazu je uľahčiť osobám so zdravotným postihnutím cestovanie do iného členského štátu. Tento preukaz umožňuje osobám so zdravotným postihnutím prístup k niektorým zľavám v oblasti kultúry, voľného času, športu a dopravy za

⁴⁴ https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights_en

rovnakých podmienok, ako majú štátni príslušníci so zdravotným postihnutím v danej krajine. V čase uverejnenia tejto brožúry bol preukaz pilotným projektom.

Aktuálne informácie si overte **na webovom sídle Európskej komisie o preukaze EÚ pre osoby so zdravotným postihnutím**⁴⁵

⁴⁵ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1139&langId=sk>

5. časť

Obrana vašich práv a dosiahnutie nápravy

Čo sa stane, ak si nemôžete uplatniť svoje práva v EÚ? Alebo ak ste diskriminovaní? V tejto časti nájdete niektoré možnosti na nájdenie riešenia alebo dosiahnutie nápravy.

Ak ste boli diskriminovaní, treba podať sťažnosť. To vám môže pomôcť dosiahnuť nápravu. Tvorcom politík na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ to zároveň umožní lepšie pochopiť, do akej miery čelia osoby so zdravotným postihnutím diskriminácii v každodennom živote.

Equinet

Európska sieť vnútroštátnych orgánov pre rovnosť spája 46 organizácií z 34 európskych krajín, ktoré majú právomoc bojovať proti diskriminácii zo širokej škály dôvodov vrátane veku, zdravotného postihnutia, pohlavia, rasového alebo etnického pôvodu, náboženstva alebo vierovyznania a sexuálnej orientácie.

Členovia siete Equinet, tzv. orgány pre rovnosť, sú vnútroštátne inštitúcie, ktorých úlohou je zvyšovanie informovanosti, presadzovanie rovnosti a často aj vybavovanie sťažností v prípadoch diskriminácie jednotlivca.

Názov a kontaktné údaje orgánu pre rovnosť vo vašej krajine nájdete **v európskom adresári orgánov pre rovnosť**⁴⁶.

KONTAKTNÉ ÚDAJE:

138 Rue Royale/Koningsstraat
1000 Brussels
Tel: +32 2 212 3182

⁴⁶ <http://www.equineteurope.org/-Are-you-a-victim-of-discrimination>

e-mail: info@equineteurope.org

Európsky adresár orgánov pre rovnosť: <http://www.equineteurope.org/-Equinet-Members->

Vnútroštátne orgány zodpovedné za presadzovanie práv cestujúcich

Podľa pravidiel EÚ sú členské štáty povinné vytvoriť „vnútroštátne orgány zodpovedné za presadzovanie“, ktorých úlohou je overovať, či dopravcovia zaobchádzajú so všetkými cestujúcimi v súlade s ich právami. Cestujúci, ktorí sa domnievajú, že ich práva podľa nariadenia neboli rešpektované, by sa mali obrátiť na orgán v krajine, kde k incidentu došlo. Pre každé nariadenie o právach cestujúcich existuje osobitný vnútroštátny orgán zodpovedný za presadzovanie.

Ďalšie informácie si môžete vyhľadať v zozname **vnútroštátnych orgánov zodpovedných za presadzovanie**⁴⁷.

Vaša Európa

Na webovom sídle Európskej komisie Vaša Európa sa štátnym príslušníkom EÚ a ich rodinám poskytujú odporúčania v oblasti cestovania, práce a dôchodku, vozidiel, formalít na vybavenie pobytu, vzdelávania a mládeže, zdravia, rodinných záležitostí a spotrebiteľov.

Viac informácií nájdete na webovom sídle Vaša Európa⁴⁸.

Europe Direct

Na webovom sídle **Europe Direct**⁴⁹ sú k dispozícii informácie vo všetkých úradných jazykoch Európskej únie.

⁴⁷ https://ec.europa.eu/transport/themes/passengers/neb_en

⁴⁸ https://europa.eu/youreurope/citizens/index_sk.htm

⁴⁹ https://europa.eu/european-union/contact/meet-us_sk

Európsky útvar pre občiansku činnosť: Vaša Európa – Poradenstvo

Vaša Európa – Poradenstvo je poradenská služba EÚ, ktorú poskytujú právnici z Európskeho útvaru pre občiansku činnosť. Tento útvar je zložený z asi 60 právnikov, ktorí pokrývajú všetkých 24 úradných jazykov EÚ a ktorí sú oboznámení s právom EÚ aj s vnútroštátnym právom vo všetkých krajinách EÚ. Služby Vaša Európa – Poradenstvo odpovedá na otázky občanov alebo podnikov o ich osobných právach v EÚ. Odborníci odpovedajú na otázky do jedného týždňa, bezplatne a v jazyku, ktorý si vybral používateľ. Otázky sa môžu predkladať prostredníctvom online formulára⁵⁰ alebo telefonicky (00 800 6 7 8 9 10 11).

KONTAKTNÉ ÚDAJE:

European Citizen Action Service 77, Avenue de la Toison d'Or
B-1060 Brussels, Belgium Tel: +32 (0) 2 548 04 90
e-mail: info@ecas.org

Európska komisia

Ak si myslíte, že vaša národná vláda porušila právo EÚ, môžete podať sťažnosť Komisii. Všetky informácie sú uvedené v osobitnej časti webového sídla Komisie.

[Domovská stránka: https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact/problems-and-complaints_sk](https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/contact/problems-and-complaints_sk)

KONTAKTNÉ ÚDAJE:

Secretary-General B-1049 Brussels BELGIUM
Fax: +32 2 296 4335

⁵⁰ Online formulár sa nachádza na adrese <http://ec.europa.eu/eu-rights/enquiry-complaint-form/splash>

Európsky ombudsman

Európsky ombudsman je nezávislý a nestranný orgán, ktorého úlohou je vyvodiť zodpovednosť voči verejnej správe EÚ za jej konanie. Ombudsman prešetruje sťažnosti týkajúce sa nesprávneho úradného postupu v inštitúciách, orgánoch, úradoch a agentúrach EÚ. Ombudsman môže konštatovať nesprávny úradný postup, ak inštitúcia nerešpektuje základné práva, právne predpisy alebo zásady, alebo zásady dobrej správy vecí verejných. Európsky ombudsman môže riešiť len sťažnosti, ktoré sa týkajú verejnej správy EÚ, ale nie sťažnosti, ktoré sa týkajú vnútroštátnej, regionálnej alebo miestnej verejnej správy, aj keď sa sťažnosť týka záležitostí EÚ.

KONTAKTNÉ ÚDAJE:

1 avenue du Président Robert Schuman CS 30403
F – 67001 Strasbourg Cedex Tel. +33 (0)3 88 17 23 13
Fax: +33 (0)3 88 17 90 62

Webové sídlo: <http://www.ombudsman.europa.eu>

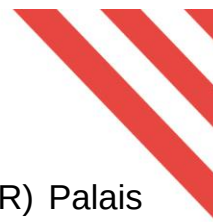
Výbor OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím

Opčný protokol k Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím je ďalším právnym nástrojom na presadzovanie CRPD. Protokol umožňuje jednotlivcom a skupinám jednotlivcov podať sťažnosť Výboru pre práva osôb so zdravotným postihnutím, pokiaľ ide o situácie, v ktorých nie sú rešpektované ich práva podľa CRPD. Opčný protokol ratifikovalo 22 z 28 členských štátov EÚ. Európska únia ho zatiaľ neratifikovala.

Ďalšie informácie o opčnom protokole a o postupe individuálnych oznámení nájdete na **webovej stránke Organizácie Spojených národov**⁵¹.

KONTAKTNÉ ÚDAJE:

⁵¹ Postup podávania sťažností v rámci orgánov zmluvy OSN:
<https://www.ohchr.org/en/hrbodies/tbpetitions/Pages/IndividualCommunications.aspx>

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (OHCHR) Palais Wilson

52 rue des Pâquis

CH-1201 Geneva, Switzerland Tel.: +41 22 917 9220

e-mail: InfoDesk@ohchr.org alebo civilsociety@ohchr.org

Výbor pre petície – Európsky parlament

Účelom Výboru pre petície v Európskom parlamente je vyjadriť vaše základné právo na predloženie petície a na komunikáciu s Európskym parlamentom ako sa ustanovuje v Lisabonskej zmluve a Charte základných práv EÚ. Svoju petíciu môžete predložiť elektronicky alebo v papierovej forme a môžete poskytovať informácie k petíciám, ktoré už boli výboru doručené. Vaše petície a informácie umožňujú Parlamentu vykonávať „kontrolu reality“, pokiaľ ide o spôsob, akým sa vykonávajú právne predpisy EÚ.

KONTAKTNÉ ÚDAJE:

Webový portál pre petície:

<https://petiport.secure.europarl.europa.eu/petitions/sk/home>

Súdny dvor Európskej únie

Súdny dvor Európskej únie vykladá právo EÚ s cieľom zaistiť, aby sa uplatňovalo vo všetkých krajinách rovnako. Súdny dvor Európskej únie takisto urovnáva právne spory medzi vládami EÚ a inštitúciami EÚ. Na Súdnom dvore môžu podať žalobu aj jednotlivci, podniky a organizácie, ak sa domnievajú, že niektorá inštitúcia EÚ porušila ich práva.

KONTAKTNÉ ÚDAJE:

The European Court of Justice Boulevard Konrad Adenauer 2925 Luxembourg

Tel.: + 352 4303 1

Fax: +352 4303 2600

Webové sídlo: <http://curia.europa.eu/>

Kontaktný formulár: http://curia.europa.eu/jcms/jcms/T5_5133/

Agentúra Európskej únie pre základné práva

Agentúra pre základné práva je strediskom EÚ pre odborné znalosti v oblasti základných práv. Agentúra pomáha zabezpečovať ochranu základných práv osôb žijúcich v EÚ. Agentúra vykonáva výskum a zber údajov o právach osôb so zdravotným postihnutím v rôznych otázkach.

Ďalšie informácie nájdete na adrese: <http://fra.europa.eu/en/theme/people-disabilities>.

KONTAKTNÉ ÚDAJE:

European Union Agency for Fundamental Rights Schwarzenbergplatz

A-1040 Vienna, Austria

mail: information@fra.europa.eu Tel: +43 1 580 30 – 0

Rada Európy

Rada Európy je medzinárodná organizácia, nezávislá od Európskej únie, zložená zo 48 európskych krajín. Jej cieľom je obhajovať ľudské práva a demokraciu v Európe. Od svojho vzniku v roku 1949 prijala Rada Európy viacero zmlúv o ľudských právach, ktoré sa uplatňujú aj na osoby so zdravotným postihnutím, ako sú Európsky dohovor o ľudských právach, Európska sociálna charta a Dohovor o predchádzaní násilí na ženách a domácejmu násilíu a o boji proti nemu.

KONTAKTNÉ ÚDAJE:

Council of Europe Avenue de l'Europe

F-67075 Strasbourg Cedex, France Tel.: +33 (0)3 88 41 20 00

Webové sídlo: <https://www.coe.int/en/web/portal>

Európske fórum zdravotného postihnutia a jeho členovia

EDF má členské organizácie takmer vo všetkých krajinách EÚ a tieto organizácie vám môžu poradiť, kam sa obrátiť, ak máte sťažnosť. Úplný zoznam členov EDF nájdete **na webovej stránke EDF⁵²**. Sekretariát EDF v Bruseli vám zároveň môže poradiť v oblasti právnych predpisov a politík EÚ týkajúcich sa práv osôb so zdravotným postihnutím.

Môžete tiež zvážiť, že sa stanete členom reprezentatívnej organizácie osôb so zdravotným postihnutím vo vašej krajine, aby ste podporili svoje práva na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni EÚ.

⁵² <http://www.edf-feph.org/our-member>

6. časť – Pohľad do budúcnosti: zostávajúce výzvy a odporúčania

Pretrvávajúce výzvy

V predchádzajúcich kapitolách ste sa mohli dočítať, že v prípade osôb so zdravotným postihnutím v EÚ sa v uplynulých dvoch desaťročiach dosiahol významný pokrok. Ešte však treba urobiť veľa pre to, aby mali všetky osoby so zdravotným postihnutím rovnaké práva ako ktorýkoľvek iný občan EÚ.

Mnohé práva existujú len na papieri. Na to, aby sa práva všetkých osôb so zdravotným postihnutím stali skutočnosťou, sú potrebné ďalšie opatrenia, finančné prostriedky a presadzovanie existujúcich právnych predpisov.

Zostávajú aj ďalšie výzvy. Ako osoba so zdravotným postihnutím v EÚ sa v rámci EÚ nemôžete pohybovať voľne ako iné osoby. Môžete sa stretnúť s prekážkami pri štúdiu, hľadaní zamestnania, cestovaní, kúpe tovaru a služieb alebo jednoducho pri prístupe k informáciám v EÚ.

Existuje mnoho dôvodov týchto prekážok voľného pohybu. Hlavné tovary a služby ešte nie sú plne prístupné. Nie všetky vlaky, autobusy či stanice sú plne prístupné, a vy tak nemôžete v EÚ cestovať bez problémov. Mobilné pomôcky a iné asistenčné technológie si nemôžete kúpiť v ktorejkoľvek krajine EÚ chcete. Nie sú vám prístupné ani niektoré služby, napríklad bankové služby či získanie cestovného poistenia. Inými slovami, v EÚ stále chýba štandardizácia a fungovanie týchto tovarov a služieb v rámci EÚ.

Problematický by mohol byť prenos vašich dávok sociálneho zabezpečenia z vašej domovskej krajiny do krajiny, do ktorej sa sťahujete z dôvodu práce, štúdia atď.

Dokonca aj keď sa sťahujete do inej krajiny natrvalo, mohli by ste mať problémy s uznaním postavenia osoby so zdravotným postihnutím a mohli by ste čeliť dodatočnej byrokratickej záťaži. Mladí ľudia so zdravotným postihnutím, ktorí vykonávajú dobrovoľnícku činnosť alebo pracujú v inej krajine EÚ, napríklad prichádzajú o podporu vyplácanú z dôvodu zdravotného postihnutia, ak požiadajú o financovanie v rámci programu záruky EÚ pre mladých ľudí.

S určitými ťažkosťami sa stále môžete stretnúť aj pri ceste lietadlom, vlakom, loďou alebo autobusom, a to aj napriek tomu, že EÚ má rozsiahle právne predpisy o právach cestujúcich. V prípade cesty lietadlom napríklad existuje obmedzenie zodpovednosti dopravcu a výšky odškodnenia, ktoré môžete dostať za poškodené alebo stratené mobilné vybavenie. Takisto nie je jasné, koľko používateľov invalidných vozíkov, koľko vodiacich psov a koľko detí vo veku menej ako dva roky môže cestovať tým istým letom. Ak cestujete vlakom, v nariadení EÚ sa nešpecifikuje, počas ktorých hodín vám bude poskytnutá pomoc. Dopravcovia sa stále môžu odvolávať na „bezpečnostné dôvody“ a odmietnuť vám nástup do dopravného prostriedku.

Ako osoba so zdravotným postihnutím ste mohli úplne alebo čiastočne prísť o svoju právnu spôsobilosť. To znamená, že súd rozhodol, že vo svojom živote nemôžete vykonávať právne úkony a rozhodovať o sebe. Súd mohol určiť inú osobu, aby tieto rozhodnutia prijímala namiesto vás. Nemusíte mať možnosť podpísať pracovnú zmluvu alebo dohodu o prenájme a nemusíte mať možnosť kúpiť nehnuteľnosť, uzavrieť manželstvo, obrátiť sa na súd, voliť alebo byť volený. Bude to mať vplyv aj na práva, ktoré by sa na vás mali uplatňovať podľa právnych predpisov EÚ. Pokiaľ ide o voľby, osoby so zdravotným postihnutím stále čelia aj neprístupnosti volebných postupov vrátane neprístupnosti volebných miestností a neprístupných informácií.

Právo EÚ vás chráni pred diskrimináciou na pracovisku a v odbornej príprave. Neposkytuje vám však rovnakú ochranu vo verejnej doprave, v bývaní, v poisťovacích službách, vo vzdelávaní, v zdravotnej starostlivosti a sociálnej ochrane.

S ťažkosťami sa môžete stretnúť pri hľadaní zamestnania na otvorenom trhu práce. Zamestnaných je len 47,9 % osôb so zdravotným postihnutím v porovnaní so 71,5 % osôb bez zdravotného postihnutia. Ženy so zdravotným postihnutím sú však omnoho viac vylúčené z trhu práce. Pre mnohé osoby so zdravotným postihnutím v EÚ je jedinou možnosťou zamestnania chránená dielňa, keďže sú to často jediné pracoviská, kde sa zabezpečujú primerané úpravy. Osoby so zdravotným postihnutím však na týchto miestach nedostávajú nijakú alebo dostávajú len veľmi nízku mzdu. Osoby so zdravotným postihnutím, ktoré pracujú ako zamestnanci alebo ako samostatne zárobkovo činné osoby, navyše môžu prísť o podporu vyplácanú z dôvodu zdravotného postihnutia, pričom táto skutočnosť pôsobí ako odrádzajúci činiteľ v prístupe k zamestnaniu.

EÚ pri prijímaní rozhodnutí týkajúcich sa vášho života obvykle nekonzultuje s vami ani s vašimi reprezentatívnymi organizáciami. Nie všetky nové právne predpisy a politiky, ktoré EÚ prijíma, zahŕňajú osoby so zdravotným postihnutím a ich práva. V EÚ zároveň chýba silná agentúra s dostatočnými zdrojmi, ktorá by presadzovala práva osôb so zdravotným postihnutím a koordinovala činnosť všetkých inštitúcií a agentúr EÚ s ohľadom na zdravotné postihnutie.

Odporúčania

- EÚ a všetky jej inštitúcie by mali systematicky a dôsledne konzultovať s osobami so zdravotným postihnutím a s reprezentatívnymi organizáciami osôb so zdravotným postihnutím a zapájať ich do procesu prijímania všetkých rozhodnutí, ktoré majú vplyv na ich život.
- EÚ by mala chrániť všetky osoby so zdravotným postihnutím pred diskrimináciou vo všetkých oblastiach života vrátane sociálnej ochrany (sociálne zabezpečenie a sociálne výhody), zdravotnej starostlivosti a rehabilitácie, vzdelávania a prístupu k dodávaniu tovaru a služieb (ako sú bývanie, doprava a poistenie).
- EÚ by mala zabezpečiť, aby všetok tovar a všetky služby, ktoré sú v obehu v rámci EÚ a na jej trhu, boli prístupné pre osoby so zdravotným postihnutím. Mal by byť prijatý silný európsky akt o prístupnosti, ktorý by zahŕňal maximum oblastí politiky, a to vrátane dopravy, prostredia budov, pohotovostných služieb a informačných a komunikačných technológií (IKT).
- EÚ by mala všetkým krajinám EÚ komunikovať, že všetky osoby so zdravotným postihnutím bez ohľadu na ich právnu spôsobilosť by mali mať všetky práva EÚ týkajúce sa prístupu k spravodlivosti, tovaru a službám, bankovníctvu a zamestnanosti, zdraviu, voľbám a právam spotrebiteľa. Pri uplatňovaní týchto práv a pri prístupe týmito službám by EÚ mala zakázať akúkoľvek diskrimináciu osôb so zdravotným postihnutím zo strany krajín EÚ na základe zdravotného postihnutia a/alebo stavu právnej spôsobilosti. EÚ by okrem toho mala vyžadovať, aby krajiny EÚ získavali a zabezpečovali informovaný súhlas osôb so

zdravotným postihnutím prostredníctvom prístupných informácií a prístupných mechanizmov na vyjadrenie súhlasu.

- EÚ by mala presadzovať výraznejšiu koordináciu systémov sociálneho zabezpečenia medzi krajinami EÚ s cieľom zabezpečiť, aby ste si mohli preniesť dávky vzťahujúce sa na sociálnu ochranu, zdravotné postihnutie alebo osobnú asistenciu do inej krajiny, keď tam chcete cestovať, žiť, študovať alebo pracovať.
- EÚ by mala zabezpečiť, aby všetky osoby so zdravotným postihnutím mohli voľne cestovať v celej EÚ pomocou prístupnej dopravy a prístupných systémov predaja lístkov. Na letiskách, autobusových a železničných staniciach a v prístavoch by sa mala poskytovať kvalitná pomoc. Mali by sa odstrániť prekážky nákupu výrobkov a služieb na posilnenie osobnej pohyblivosti.
- EÚ by mala zvyšovať informovanosť všetkých osôb so zdravotným postihnutím o ich právach a o ich schopnosti žiť a pracovať v spoločnosti. Presadzovať by sa mala aj pomoc, odborná príprava a partnerská podpora prispôbena individuálnym potrebám, keďže osobám so zdravotným postihnutím to pomáha spoznávať ich práva.
- Všetky finančné prostriedky EÚ vynaložené v členských štátoch EÚ, na jej hraniciach a všade vo svete by mali prinášať plne prístupné a inkluzívne (vybudované a digitálne) prostredia, výrobky a služby. Osoby so zdravotným postihnutím a ich reprezentatívne organizácie by mali byť zapojené do tohto procesu, ktorý by sa s nimi mal konzultovať.

Kontaktujte sekretariát EDF:

Tweetujte o svojich pozitívnych I negatívnych skúsenostiach týkajúcich s prístupnosti v Európe na @edfaccess

Tweetujte o svojich skúsenostiach ako OZP na @MyEDF

Máte otázky? Ozvite sa nám na:

Tel: +32 (0) 2 282 46 00

Email: info@edf-feeph.org